

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В СИСТЕМІ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Магдисюк Людмила Іванівна

старший викладач кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Павлова Богдана Василівна

студентка 3-го курсу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Статтю присвячено проблемі судово-психологічної експертизи. На основі теоретичного узагальнення висвітлено завдання, проблеми, методи судово-психологічної експертизи. Описано доцільність використання видів експертизи та їх призначення. Здійснено огляд індивідуально-психологічних характеристик особистості, що досліджуються.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, особистість, судова психологія, методи судової психології, тести, інтерв'ю, лабораторний експеримент, природний експеримент, ретроспективний аналіз, спостереження.

Key words: forensic psychology, methods of forensic psychology, tests, interviews, laboratory experiments, natural experiment, retrospective analysis, observation.

Проблема значущості судово-психологічної експертизи як важливого елемента слідства, набуває дедалі більшого розповсюдження в Україні. На сьогоднішній день, на цю тему звертають увагу все більше в правоохоронних органах та спеціалісти у сфері психології. Зокрема, замислюються над взаємною співпрацею у вирішенні конкретних правопорушень скоєних особами. Тобто, як певні психологічні характеристики впливають на поведінку особистості під час вчинення правопорушення.

Судово-психологічна експертиза характеризується методами, цілями,

завданнями і об'єктом дослідження. Але, важливим є те, що цей вид експертизи проводиться під час судового розгляду справи на підставі відповідного рішення. Судово-психологічна експертиза є обов'язковою, коли потрібно вирішити певні питання суто психологічної компетенції. Також вона проводиться тоді, коли є спеціальна експертна група, спеціалісти якої допоможуть забезпечити якісне, достовірне виконання поставлених завдань судово-психологічної експертизи [4].

Судово-психологічна експертиза дозволяє отримати дані про поведінку людей, про особливості їх психічної

діяльності, які мають важливе значення для створення, обґрунтування судово-правових висновків. Також показання свідків, потерпілих, звинувачуваних, мають вплив на формування цих висновків, тому важливим є те, щоб показання вище перелічуваних осіб не були сумнівними, а навпаки – конкретними і чіткими.

На сьогоднішній день у психологічній практиці існують уже чіткі можливості для проведення судово-психологічної експертизи. Тому, судово-психологічна експертиза дозволяє розглянути такі завдання:

1) які стосуються неповнолітніх, зокрема, встановлення їх дієздатності і можливі тимчасові затримки у їх психічному розвитку; здатності усвідомлення своїх вчинків, а також рівень володіння собою у різноманітних ситуаціях.

2) дослідити причини виникнення у суб'єкта певних психічних станів, які можуть значно ускладнювати виконання свої певних функцій (управління сучасною технікою, автомобілем тощо).

3) визначити в якому стані перебував суб'єкт під час скоєння правопорушення; що на нього впливало у цей момент.

4) виявити індивідуально-психологічні особливості індивіда, які певним чином вплинули на спрямованість його дій, зміст цих дій у тій чи іншій ситуації.

При проведенні судово-психологічної експертизи важливим є дослідження психічної діяльності людини

та її індивідуально-психологічних характеристик [3]

Психічна діяльність людини – це відображення нею об'єктивної дійсності. Але через різноманітні причини, цей процес може відбуватися нерівномірно чи навіть з певними відхиленнями. Тому для правосуддя є важливим знайти характер і причини цих відхилень в осіб, бо їх свідчення використовуються судом як докази. Ось тому, їх потрібно критично оцінювати і перевіряти чи вони є достовірними.

Індивідуально-психологічні особливості, дії осіб, які не виходять за межі норми – це предмет вивчення судово-психологічної експертизи [1, 222]. При проведенні даного виду судової експертизи, використовують різноманітні методи. До них відносимо: лабораторний, природний експерименти, а також спеціальні методи: спостереження, інтерв'ю, ретроспективний аналіз зовнішніх ознак поведінки, вивчення матеріалів справи, тести, вивчення продуктів діяльності. Кожен із цих методів дозволяє дізнатися певну інформацію, визначити окремі деталі:

Метод спостереження полягає у вивченні станів особи, її поведінки у певних ситуація.

Інтерв'ю характеризується тим, що за його допомогою можна дізнатися біографічні дані, інтереси особистості, рівень розвитку та комунікативні здібності.

Встановлення характеру злочину, даних про особу, ролі у розслідуванні, усі докази та матеріали справи, характерні для такого методу як “вивчення матеріалів справи”.

Метод тестування допомагає визначити деякі психічні характеристики за допомогою вирішення вербальних та невербальних завдань, чи інших завдань.

Під методом вивчення продуктів діяльності розуміють, отримання даних про особу, коли вивчають її листи, щоденники, різноманітні записи, касети, диски, телефони, літературні чи наукові твори.

За допомогою ретроспективного аналізу зовнішніх ознак поведінки, можна виявити і оцінити характер дій, мовленнєві здібності, фізичний стан та вигляд підекспертної особи.

Саме за допомогою вище перелічених методів, які використовуються під час дослідження, можна встановити окремі важливі факти, котрі допоможуть у слідстві та при винесені вироку обвинувачуваним [2, 223].

Результати теоретичного аналізу дали змогу визначити, що судово-психологічна експертиза у наш час є

досить важливою, тому що за її допомогою можна з'ясувати ті обставини, які можуть кардинально вплинути на вирок суду, досудове слідство і, загалом, на долю особистості. Отже, важливим під час її проведення, є чітке слідування правилам, незалежність експерта від зовнішніх чи внутрішніх впливів, які можуть на нього здійснюватися.

Список використаних джерел

1. Брагусь С. Л. Введение в гуманитарную экспертизу образования. – М.: Смысл, 1999.
2. Гончаренко В. Г. Экспертизы в судебной практике. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 222с.
3. Гончарук П. А. Методи психологічної експертизи. Навч. метод. комплекс. Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Протокол № 3 від 12.11.2013р). – 25 с.
4. Коновалова В. Е., Шепитько В. Ю. Основы юридической психологии: Учебник. – Харьков: Одиссей, 2006. – К.: Либідь, 2002. – 264 с.